ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרי להו רבנן בטלה *הטמנה בדבר המוסיף הבל ואפילו מבעוד יום. אמר עולא הלכה כאנשי טבריא. א"ל רב נחמן כבר תברינהו אנשי טבריא לסילונייהו: מעשה שעשו אנשי טבריא: מאי רחיצה אילימא רחיצת כל גופו, אלא חמין שהוחמו בשבת הוא דאסורין הא חמין שהוחמו מע"ש מותרין והתניא *חמין שהוחמו מע"ש למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אלא פניו ידיו ורגליו, אימא סיפא *בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה לימא תנן סתמא כבית שמאי דתנן *בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אא"כ ראויין לשתיה וב"ה מתירין: א"ר איקא בר חנינא להשתטף בהן כל גופו עסקינן והאי תנא הוא דתניא *לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין ובין בצונן דברי ר"מ ר"ש מתיר ר' יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר אמר רב חסדא מחלוקת בכלי אבל בקרקע דברי הכל מותר, והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו רבנן אלא אי איתמר *הכי איתמר מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה א"ל רב יוסף *בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר רב תנחום א"ר יוחנן א"ר ינאי אמר *(רב) כל מקום שאתה מוצא שנים חלוקין ואחד מכריע הלכה בדברי המכריע חוץ *מקולי מטלניות שאף על פי שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ור' עקיבא מכריע אין הלכה כדברי המכריע חדא דרבי עקיבא תלמיד הוא ועוד הא

הדר

נאסרה
משנה לח:
...כחמין שהוחמו בשבת ואסורין ברחיצה
כל גופו

בטלה הטמנה· נאסרה הטמנה בדבר המוסיף הבל דהא מבע"י נתנו שם הסילון ומפני שהטומנין מתחממין בכך ואע"ג דממילא, אסור: **לסילונייהו·** לסילונין שלהן שחזרו בהן: **ראוין לשתיה·** דחזו להו לשתייה ולאו בעי רוחץ בהן פניו: **להשתטף·** שופכן על גופו ומשתטף: **והאי תנא·** ר' שמעון היה דמתיר להשתטף כל גופו בשבת בחמין שהוחמו מע"ש והיינו דקאמר כחמין שהוחמו בשבת אסור (א) הא שהוחמו מאתמול שרי, ולאו בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט ואסור ברחיצה דאפי' בית הלל לא שרי להחם בי"ט אלא לפניו ידיו ורגליו אבל לשיטוף כל גופו לא: **לא ישתטף·** בשבת: **בין בחמין·** ואפי' הוחמו בחול: **בכלי·** דהרואה אומר "היום הוחמו" ומוכחא מילתא דתולדות האור נינהו ואתי להחם בשבת כגון נותן צונן בחמין: **אבל בקרקע·** כגון אמבטאות של מרחצאות והן חמי האור: **מופר·** דבטלי להו מתורת חמין: **והא מעשה דאנשי טבריא כו'·** אלמא במילתייהו קיימי:

הדר

[לקמן מ'] ואם תאמר ולימא דמתני' קודם גזירה וי"ל דמסתמא אחר גזירה דגזירה קדמוני' סיהם [תו"י]

לקמן קמו: ע"ש תוספתא פ"ד

[גירסת פי' הש"ס]
[ע"ל ר"ב]
[ע"ל כג.]

ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרו להם בטלה הטמנה מבע"י בדבר המוסיף הבל· וא"ת מה צריך למילף ממעשה דאנשי טבריא הא מתני' היא דאין טומנין בדבר המוסיף הבל בפרק במה טומנין (לקמן ד' מז: וכם) ומבע"י איירי דמשתשיכה אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל אסור כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף לד.) ואור"י דמתניתין דלקמן איכא לאוקמא בבין השמשות אבל מבעוד יום הו"א דשרי וא"ת והא קתני טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן ואי בין השמשות איך טומנין בהן והא אסור לטלטלן וי"ל דהוה מוקמינן כר' דאמר (לעיל ד' לד:) כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות וא"ת אי כר' אתיא אי מבעוד יום שרי להטמין ביה"ש נמי שרי דכל דבר שהוא משום שבות כו' וי"ל דה"א בהטמנה החמירו וה"ר שמואל מורדין מפרש ממעשה אנשי טבריא בטלה הטמנה דאסור אפי' לאכול כדקתני ואסורין בשתיה וה"ר יונה מפרש •בטלה אפי' בקדירה חייתא והיינו דקאמר, בטלה משמע לגמרי מכל דבר: **אלא** פניו ידיו ורגליו ס'· הכל היה יכול לדקדק מסיפא דקתני בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט אילימא רחיצת כל גופו הא הוחמו מעי"ט שרי והא לקמן אסר רחיצה בי"ט דקאמר למחר נכנס ומזיע אבל רוחץ לא ודוקא שמיפה שרי בבית החיצון אלא דרך הש"ס *מה שיכול לדקדק מרישא מדקדק ומיהו קשה לרשב"א דמגופה דמתניתין הוי מצי למידק בלא הך ברייתא דמייתי מדקתני ואסורין בשתיה, כ"ש פניו ידיו ורגליו דאסירי: **אלא** אם כן ראויין לשתיה· נראה לר"י •דווקא שמחמם אותם לצורך שתיה אבל לצורך רחיצה אע"ג דראויין לשתיה אסרי ב"ש *דהא לית להו מתוך (ביצה ד' יב. וסם) ובפ"ב דביצה (ד' כא: וסם) אסרי ב"ש מדורה להתחמם כנגדה ואע"ג דראויה היא לבשל ולאפות ועוד אומר ר"י דמהכא נמי יש לדקדק דאי שרו ב"ש לצורך רחיצה משום דראויין לשתיה א"כ לא אתיא מתני' אפי' כב"ש דקתני ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה ומדקתני ומותרין בשתיה מכלל דראויין לשתיה ואפ"ה קתני דאסורין ברחיצה אלא ודאי לא שרו ב"ש אלא כשעושה לצורך שתיה ונראה לר"י דיכול לחמם אפי' ביותר מכדי שתיה כדאמר בפרק הדר (עירובין ד' סח:) •נשיילה לאימיה אי צריכה נחימו אגב אימיה ודוקא בכדי שיעור לרגליו אבל לצורך כל גופו לא והיינו טעמא שהבלנים חשודים דפעמים שיחממו עיקרן לרחיצה:

וב"ה מתירין· משמע דוקא לרגליו אבל לצורך כל גופו לא וכן משמע בכולה שמעתין דמחמירין בחמין שהוחמו בשבת וגזרו על הזיעה ביו"ט כמו בשבת כדאמר בביצה בהמביא ולקמן (דף מ. וסם) א"כ משמע שאסור לעשות הבערה משום רחיצה שאם לא כן לא היו גוזרים על הזיעה ותימה דמ"ש הבערה דרחיצה מהבערה דזיעה דשרי מדאורייתא כדמוכח התם ואומר ר"י בשם ריב"א דרחיצה אינה אלא לתענוג ואסורה כמו מוגמר דאסור בפ"ק דכתובות (ד' ז. וסם) משום דאין שוה לכל נפש וכן משמע בירושלמי דהיינו טעמא דרחיצה אבל זיעה שוה היא לכל נפש דאינה תענוג אלא לבריאות והא דתניא לקמן (ד' מ.) מרחץ שפקקו נקביו מעי"ט למחר נכנס ומזיע ה"ה אפי' הוחם בו ביום אלא נקט מעי"ט דאפ"ה דוקא מזיע אבל רוחץ לא:

בין בחמין בין בצונן· נראה לר"י דהיינו אפי' חמין שהוחמו מע"ש דהא אוסר אפי' צונן ומסתמא בהנך חמין אסיר ר' יהודה ועוד דמסתמא לא מיירי בדעבדי איסורא והאי תנא הוא דקאמר היינו ר"ש ועוד אומר ר"י די"ש להוכיח דבחמין שהוחמו מע"ש פליגי דאמר בפרק חבית (לקמן ד' קמו: וסם) מה חמי טבריא חמין אף מי מערה חמין הרוחץ דיעבד אין לכתחילה לא מכלל דלהשתטף אפי' לכתחילה מני ר"ש היא דתניא לא ישתטף ס' ואי בשהוחמו בשבת פליגי אבל מערב שבת שרי ר' יהודה אמאי צריך לאוקמה כר"ש לוקמה כר' יהודה ובהוחמו מע"ש דהא דומיא דחמי טבריא קתני: **והא** מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו· הקשה ה"ר אליעזר ממי"ץ מאי פריך התם הוחמו בשבת כדקתני כחמין שהוחמו בשבת משמע דבהוחמו מע"ש שרי והכא *בהוחמו מע"ש פליגי כדפרישית ומפרש הר"ר יוסף דס"ל להש"ס מדמחמיר ר"מ כ"כ דאוסר אפי' צונן מחמיר נמי לאסור ע"ש אטו שבת ולהכי פריך והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו בהוחמו בשבת ורב חסדא קאמר אבל בקרקע ד"ה מותר אפי' בהוחמו בשבת דהא לר"מ אי הוה אוסר להו בהוחמו בשבת בהוחמו מע"ש נמי הוה אוסר וקשה דר"מ אוסר להשתטף בצונן אפי' בקרקע כדמסיק דבקרקע פליגי ובפרק שמונה שרצים (לקמן דף קח. וסם) משמע דשרי דקאמר התם רוחצין במי גרר ובמי חמתן ובמי עסיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ורמינהו רוחצין במי טבריא ובים הגדול כו' ומוקים בתרייתא כר' מאיר וי"ל דבקרקע דהכא דאסר היינו דומיא דכלי דדמי לרוחץ בחמין והתם בנהר התירו שנראה כמיקר בנהר ואפי' בחמי טבריא לא דמי לאדם רוחץ בחמין:

אמר רבה בר בר חנה *) הלכה כר' יהודה· אע"ג דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה הכא משום דר' יהודה מכריע הוא אין הלכה כסתם וקשה דבפרק קמא דפסחים (דף יג. ודף כא. וסם) פריך ונימא מר הלכה כר"מ דסתם לן תנא כוותיה אע"ג דסבר דרבן גמליאל מכריע הוא דפריך בתר הכי ונימא מר הלכה כרבן גמליאל דהוה ליה מכריע וי"ל דסתם דהכא גריע מהאי סתם דהכא סתם במתני' ומחלוקת בברייתא והלכה כמכריע ומיהו אי לאו הכרעה הוה הלכה כסתם מתני' אע"ג דמחלוקת בברייתא: (לעיל) **הא** חמין שהוחמו מבעוד יום מותרים והתניא חמין שהוחמו כו'· תימה לוקי ההיא ברייתא דאסרה בכלי משום דהרואה אומר היום הוחמו ומתניתין בקרקע כמשמעה כדמפליג בסמוך בין כלי לקרקע וי"ל דדוקא בשיטוף דקיל איכא לפלוגי אבל ברחיצה דחמירא לא מסתברא לפלוגי בהכי:

*) [אמר ר' יוחנן הלכה כו']

דילמא

ומהר"ם מפרש דחמין שהוחמו מע"ש היינו שנסתלקו מעל האור מבע"י ושהוחמו בשבת היינו נמי שהוחמו מבע"י כל צרכן אך מיתחממים והולכין גם בשבת דומיא דאנשי טבריא ובהכי פליגי ר"מ ור"י ור"ש וצונן קרי שהיו חמין כבר ונצטננו אבל בנסתלקו מבע"י אפילו ר"מ מודה דשרי להשתטף ולא לרחוץ והאי תנא הוא ר"מ ור"י דאסרי חמין שמתחממין והולכין גם בשבת והשתא פריך שפיר והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוי ויתיישב נמי ההיא דפ' שמונה שרצים דשרי ר"מ לרחוץ בקרקע וכן בפרק חבית דמוקי כר"ש [ת"י]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והאי תנא וכו' שהוחמו בשבת אסור ברחיצה הא שהוחמו:

יד א ב מיי' פ"ל מהל' יו"ט הלכה ט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקיא סעיף ב:

הא דלא מייתי בעבר ושהה מכלל דאסור דאלי סתמא ד"ה להחמיר [ת"י]

טו ג ד מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שכו סעיף א:

ביצה כא:

[וכ"כ תוספות עירובין מו: ד"ה אימא וכתובות נא: ד"ה מני ודף סה. ד"ה ש"מ וב"ב כו: ד"ה הא ועי' תוס' לקמן מו: ד"ה כבתה ותוס' ברכות מב: ד"ה הסבו ותוספות ב"מ יג: ד"ה הא מני ועי"ע רש"י ב"מ כג: ד"ה הא של ב"ה]

נושא (דף מ.)
רחיצה
בחמין בשבת
ויו"ט

מבנה
△1 - △3
שלבים להסביר
איזה רחיצה
יתכן המשנה
שאסור במים
שהוחמו בשבת
1 - כל גופו או
2 - אפילו פניו ידיו
ורגליו

נושא (המשך)
מה תנאים בדין המשתטף במים בשבת
מבנה
◇ שלבים בהסבר מתי קיימת מח'
ומתי יש הסכמה בדין רחיצה

תת נושא
ר' יוחנן פסק כר' יהודה
האם בפירוש או
מכללא

*איסורים לשם [illegible]
דילוג כדי להקדים [illegible]
אין תשובה לשאלה

◆

רבינו חננאל

ק"ל כת"ק אמר רב חסדא מדאסרו להו רבנן] שמע מיניה דבטלה הטמנת בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום· אסיקנא דכופח מקום שפיתת קדירה אחת הוא· ואם הוסק בגפת או בעצים הרי הוא כתנור ואסור לסמוך בו· וכ"ש בתוכו או על גבו· וכן לשהות בו אע"פ שהוא גרוף וקטום אסור· נמצא האסור שני פנים· צונן שלא הוחמו כל עיקר· ותבשיל שהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי· ומותר שני פנים· המין שהוחמו ולא בשלו כל עיקר ושבשלו כמאכל בן דרוסאי· ואפילו [לא] בשלו כל צרכן מותר· ומאי דקשי ליה [זיקא] מסקנא כלישנא בתראה דרב אשי דבין גריא ובין [דברחא] בין שריק ובין שלא שריק שרי· ולא יטמינה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה דברי הכל אסור: מעשה שעשו אנשי טבריא הביאו סילון של צונן כו' אין הלכה כאנשי טבריא דהא תברינהו לסילונייהו אוקימנא הא דתנן אסור ברחיצה להשתטף בהן כל גופו ור' שמעון הוא דשרי בחמין שהוחמו מע"ש להשתטף דתניא אסור להשתטף בין בחמין בין בצונן דברי רבי מאיר ורבי שמעון מתיר רבי יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר· אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כר' יהודה: הא דקאמר שמואל חמין שהוחמו מע"ש אינו רוחץ בהן בשבת אלא פניו ידיו ורגליו תניא כוותיה וקי"ל כוותיה דשמואל בהא: א"ל לרבה בר בר חנה בפירוש שמיע לך מיניה דר' יוחנן דהלכתא כר' יהודה דבצונן מותר להשתטף אבל בחמין אסור· או מכללא· מאי כללא דא"ר יוחנן א"ר ינאי כל מקום ששנים חולקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ מקולי מטליות שפירשנום בפרק של מעלה· והוא זה ששנינו בכלים בפרק כ"ח פחות משלשה על שלשה שהתקינה לפקק בה את המרחץ כו'· אף על פי שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ורבי עקיבא מכריע שאין הלכה כרבי עקיבא· חדא דתלמיד הוא ואין תלמיד מכריע על רבו·

רב נסים גאון

חדא דר' עקיבא לגבי רבי אליעזר ורבי יהושע תלמיד הוא· פירוש שלו תמצאנו בנדרים בפרק הנודר מן המבושל (דף נ) ר' עקיבא אקדשא ליה ברתיה דבר כלבא שבוע כו' אמרה ליה זיל הוי בבי רב אזל הוה י"ב שנין קמיה רבי אליעזר ורבי יהושע ובהרבה מקומות תמצאנו כשהוא מדבר עם אחד מהן אומר ר' תרשני לומר לפניך דבר אחד ממה שלימדתני תנד ראלך (פירושו, תמצא זה) בר"ה (כב) בשעה ששיגר רבן גמליאל לר' יהושע גוזר אני עליך שתבוא אצלי במקלך כו' דתניא הלך ר"ע לר' יהושע מיצר א"ל ר"ע ר' תרשני לומר לפניך דבר אחד שלימדתני ובסנהדרין (פ' ד' מיתות דף סח) ר"ע אומר משום ר' יהושע שנים מלקטין קישואין כו' ובתלמוד אמרו גמרה מר' אליעזר ולא סברה הדר גמרה מר' יהושע ואסברה ניהליה· ועוד הא הדר ביה רבי עקיבא לגבי ר' יהושע מפורש זה בפרק במה מדליקין (דף כט):

גליון הש"ס גמ' הכי איתמר מחלוקת בקרקע· עי' מ"ק דף יט ע"ב תוס' ד"ה שלאסור ונ"ע: תוס' ד"ה ממעשה וכו' בטלה אפילו בקדירה חייתא· עי' לקמן דף מז ע"ב תוס' ד"ה במה טומנין: ד"ה אלא א"כ וכו' נראה לר"י דוקא שמחמם· עי' לקמן דף עו ע"א תוס' ד"ה הואיל ורואין: **באד"ה** דהא לית להו מתוך· דבריהם צ"ע דלמנין מתוך מה הפרש בין ראויים לא ראויים· ולא ידעתי ברשב"א שהוסיף ומאן דלית ליה מתוך לית ליה הואיל ויסוד זה נסתר מפירכת הגמ' פסחים דף מו ע"ב וכמ"ש התוס' שם ד"ה אהבערה לא ליחייב ונע"ג ובתשובה וגם בדרשות הארכתי בזה בעה"י: **באד"ה** כדאמרינן פרק הדר נשיילה ק"ל נמאי טורכו לראיה זו דהתם לצורך מילה עדיף· הא לנסדיא איתא ברייתא ערוכה בביצה ממלא נחתום חבית מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד: